

การพัฒนาจริยธรรมนักเรียนโดยอาศัยกระบวนการ ตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา

ดร.ภัทราภา คงชาย

โรงเรียนเทศบาล 5 เทศบาลเมืองปัตตานี

Received September 20, 2021, Revised October 6, 2021, Accepted November 10, 2021

บทคัดย่อ

การพัฒนาประเทศในอนาคตให้เป็นสังคมที่พึงปรารถนาควรมี การพัฒนาจริยธรรมนักเรียน โดยอาศัยกระบวนการตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา ให้เกิดแรงกระแสนักที่มีสมรรถภาพ มี เสรีภาพ ความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา คนมีความสุข ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติ เศรษฐกิจสมดุล สิ่งแวดล้อมยั่งยืน ประเทศมีความมั่นคง ปรัชญาในการพัฒนาประเทศควรเป็นการ พัฒนาจริยธรรม “คน” เพื่อให้คนเป็นองค์รวมในสังคม และมีบทบาทในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป้าหมายการศึกษา จะต้องมุ่งสร้างคนที่มีคุณธรรม มีความ มั่นใจ มีความเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระ ใฝ่การศึกษาที่สนองปัญหา และพัฒนาความเป็นมนุษย์ เพื่อ ส่งเสริมอิสรภาพปัจเจกบุคคล ส่งเสริมให้คนมีคุณธรรมต่อกัน มีค่านิยมและจริยธรรมตามหลักคำสอน พระพุทธศาสนา มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีขันติธรรม

การพัฒนาจริยธรรมนักเรียนโดยอาศัยกระบวนการตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนาเยาวชน ก็จะต้องออกมาเป็นบุคคลที่เปี่ยมด้วยคุณภาพ คือเป็นทั้งคนเก่ง และคนดี ทำให้สังคมและประเทศชาติ เจริญก้าวหน้าอย่างปกติสุข แต่หากบัณฑิตเหล่านี้ไร้ซึ่งคุณธรรม มีความรู้อย่างเดียวใช้วิชาความรู้ที่เรียน มาไปในทางไม่ถูกต้องก็จะสร้างปัญหาให้กับสังคม และประเทศชาติการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ในสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็น ปัญหาในการพัฒนาคือต้องใช้เวลา อดทน อดกลั้น และ ปัญหาส่วนมาก พบว่า เกิดจากครอบครัว การที่มีแม่แบบให้ดูเป็นตัวอย่างเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการให้คุณค่าคนดีใน สังคมการสร้างกิจกรรมเป็นกิจกรรมเสริมให้เห็นคุณค่าของการมีคุณธรรมและจริยธรรม และที่สำคัญ กว่านั้นคือการปฏิบัติให้เห็นจริงจะทำให้เกิดศรัทธาที่จะปฏิบัติตาม

คำสำคัญ: การพัฒนาจริยธรรมนักเรียน, กระบวนการตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา

Developing student ethics through processes based on Buddhist teachings

Dr.Phattarapa Kongchy
Thetsaban 5 Mueang Pattani School.

Abstract

The development of the country in the future to be a desirable society should have Development of student ethics through the process according to Buddhist teachings to create a powerful social trend with freedom, justice, benevolence, happy people, warm family Strong community, peaceful society, balanced economy sustainable environment the country is stable Philosophy of national development should be the development of ethics of "people" in order to enable people to be holistic in society. and play a role in the continuous development of oneself, family, community and society throughout life. Educational goals must aim to create people who are virtuous, confident, independent, independent, pursuing education that meets problems. and human development to promote individual freedom Encourage people to be honest with each other have values and ethics according to Buddhist teachings self-discipline Responsibility, tolerance

Developing student ethics through a process based on Buddhist teachings, youth will end up being a person of high quality. is to be both a smart person and a good person, enabling society and the country to progress normally But if these graduates have no morals Having knowledge alone, using the knowledge learned in the wrong way will create problems for society. And the nation, moral and ethical development in educational institutions is therefore essential. Problems in development are time-consuming, patience, and forbearance, and most of the problems are found to be family-related. Having a model to illustrate is very important in valuing good people in society. Creating activities is an activity that reinforces the values of morality and ethics. And more importantly, the practicality will lead to the faith to follow.

Keywords: student ethics development, Buddhist teachings

บทนำ

การพัฒนาจริยธรรมของบุคคลจะต้องมุ่งเน้นไปที่บุคลิกภาพภายใน คือ บุคลิกภาพด้านอุปนิสัยใจคอ กล่าวโดยหลักก็คือ ต้องมุ่งเน้นพัฒนาที่จิตใจให้มีคุณภาพ ทั้งนี้ต้องอาศัยหลักธรรมทางศาสนาเป็นพื้นฐานเบื้องต้น เพราะคุณธรรมที่อยู่ในจิตใจจะคอยกระตุ้นเตือนให้บุคคลแสดงออกทางจริยธรรมที่เหมาะสมในขณะที่กำลังทำภารกิจต่าง ๆ จัดเป็นการพัฒนาตนเองในการอยู่ร่วมกันในสังคม (บุญสืบ โพธิ์ศรี และอุทัยวรรณ ฉัตรสุวรรณ, 2547 : 173-177)

ดั่งพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่ทรงมีแก่พสกนิกรไทย ดังนี้

“ระยะนี้บ้านเมืองของเราพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งมีสัญญาณบางอย่างเกิดขึ้นด้วยว่า สังคมของเราเสื่อมทรามไปในทางความประพฤติและจิตใจ ซึ่งเป็นอาการที่น่าวิตกว่า ถ้าหากยังคงเป็นอยู่ต่อไป เราอาจเอาตัวไม่รอด ปัจจุบันนี้ แม้ว่าเราจะอยู่ท่ามกลางความเจริญรุดหน้าแห่งยุคปัจจุบันอย่างไร เราก็ทอดทิ้งการศึกษาทางด้านจิตใจ และศีลธรรมจรรยาไม่ได้ ตรงข้ามเราควรจะเอาใจใส่สั่งสอนกันให้หนักแน่นทั่วถึงยิ่งขึ้น เพื่อให้มีความคิดความเข้าใจถูกต้องสอดคล้องกับสถานการณ์แวดล้อมที่วิวัฒนาการไปไม่หยุดยั้ง เราจะต้องสอนทั้งสองอย่าง สอนวิทยาการทำให้หาเลี้ยงชีพ นี้หมายความว่ามีความรู้ทางวัตถุ และต้องรู้จักควบคุมจิตใจ ควบคุมสติของตัวให้เราสามารถใช้อย่างมีความรู้ทางด้านวัตถุเพื่อประโยชน์ของตนเอง ถ้าไม่รู้จักควบคุมความรู้ที่มีในวัตถุ ก็อาจเกิดความเดือดร้อนต่อผู้อื่น ในที่สุดก็เป็นความเดือดร้อนต่อตนเอง”

สถานการณ์ในยุคนี้ ทุกคนทุกฝ่ายต้องยอมรับกันแล้วว่า ภาวะสังคมไทยกำลังอยู่ในสภาพวิกฤติเกือบทุกด้านทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือแม้แต่การศึกษา ทุกระบบดังกล่าวยังไม่อยู่ในสภาวะที่พึงพอใจ ยังมีจุดที่ต้องปรับปรุงอีกหลายประการ แม้รัฐบาลจะได้ให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าวดังเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 -2544) เป้าหมายสำคัญอยู่ที่มีการสังคมที่พึงปรารถนา ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง ประเทศชาติมั่นคง ซึ่งเป็นสิ่งที่เรียกว่า เป็นการพัฒนายั่งยืน ด้วยการยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยเน้นให้คนมีความสุข มีศีลธรรม มีการศึกษา มีจิตสำนึก ต่อความรับผิดชอบ ต่อสังคม มีระเบียบวินัย เห็นคุณค่าของศาสนา ในการพัฒนา “คน” เพื่อให้มีคุณลักษณะทุกฝ่ายตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สื่อมวลชน ตลอดจนผู้บริหารทุกฝ่ายทุกระดับต้องเป็นแกนและตัวจักรสำคัญ โดยเฉพาะผู้บริหารในระดับใดจะต้องเห็นคุณค่าของตน ต้องเสริมสร้างพัฒนาตนเอง และเอื้ออำนวยในการพัฒนาบุคลากรในความรับผิดชอบ รวมทั้งเยาวชนที่ผู้บริหารนั้นๆ มีส่วนเกี่ยวข้องให้บุคคลเหล่านั้นเป็นคนเก่งและคนดี เพื่อจะได้ดำรงชีวิตในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างมีความสุข สามารถช่วยสร้างสรรค์สังคมได้ ผู้บริหารต้องตระหนักในบทบาทของตนเองในฐานะผู้นำ เป็นแบบอย่าง เป็นแกนสำคัญในการจะเป็นแรงจูงใจ กระตุ้นให้บุคลากรในความดูแลรับผิดชอบเป็นบุคคลที่เป็นทั้งคนเก่งและคนดี เพื่อจะช่วยพยุงจรรโลงสังคมไทยให้พ้นจากสภาวะวิกฤติ

ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม

การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้นักเรียน สถานการณ์บ้านเมืองของประเทศไทยเราในปัจจุบันนี้ ดูน่าเป็นห่วง อย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นวิกฤตทางเศรษฐกิจ ปัญหาความเสื่อมถอยในด้านคุณธรรม จริยธรรมของคน ทั้งในระดับนักการเมือง ข้าราชการ หรือ คนในแวดวงอาชีพอื่นๆ ภาพที่เห็นชัดเจนและเป็นข่าวอยู่ทุกวัน ก็คือ การทุจริตคอร์รัปชัน การก่ออาชญากรรม การเสพและการค้ายาเสพติด ซึ่งแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชนไทย ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จนถึง อุดมศึกษา รวมถึงการแต่งกายล่อแหลม ที่เป็นมูลเหตุก่อให้เกิดอาชญากรรม ทาเพศ ของนักศึกษาหญิง การขายบริการทางเพศของนักศึกษา การที่นักศึกษาอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา การทะเลาะวิวาทของนักศึกษาทั้งภายในสถาบันเดียวกันและต่างสถาบัน เหล่านี้เป็นต้น

ในปัจจุบัน ครู - อาจารย์ จะต้องทำหน้าที่เป็นหลักสำคัญ ให้กับ นักศึกษา 2 อย่าง คือ 1) ชี้นำชีวิตที่ดีงามแก่นักเรียน นักศึกษา 2) ปลูกความเป็น นักเรียน นักศึกษาให้ดีขึ้น ให้เป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ดังนั้น ครู - อาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษา คงไม่อาจปฏิเสธภาระหน้าที่ สำคัญในด้าน การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่นักศึกษา นอกเหนือ จากงานด้านการเรียนการสอนเชิงวิชาการ

ปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มของเยาวชนดังกล่าว ทุกคนต่างลงความเห็นตรงกันว่า เยาวชนไทยของเราขาดการปลูกฝังในด้าน คุณธรรม จริยธรรม อย่างยิ่งย่น คือ อาจจะมีอยู่บ้างแต่เป็นแบบฉาบฉวย ไม่เกิดผลที่ถาวรในขณะที่สังคมไทยต้องการเห็นภาพการพัฒนาเยาวชนไทยไปสู่การ เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติ ปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข มีรายงานผลการสำรวจของผู้ที่ถูกให้ออกจากงาน เฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของตัวพนักงานเอง พบว่า 17 % ถูกให้ออกจากงาน เพราะ ขาดทักษะความรู้ และประสบการณ์ 83 % ถูกให้ออกจากงานเพราะปัญหาเรื่อง ความประพฤติ และบุคลิกภาพ ในขณะที่เดียวกันมีผู้ไปสำรวจความคิดเห็น ของผู้ประกอบการ (<https://sites.google.com>) ในการพิจารณารับคนเข้าทำงาน ในหน่วยงาน องค์กร สถาบันต่างๆ พบว่า ผู้ประกอบการส่วนมากต้องการบัณฑิต ที่มีคุณลักษณะดังนี้ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน เสียสละ และ มีความรับผิดชอบ ซึ่งปรากฏการณ์ในสังคม ดังกล่าวนี้นี้เป็นผลโดยตรง มาจากเรื่องของการปลูกฝัง ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม

คำว่า “คุณธรรมจริยธรรม” นี้ เป็นคำที่คนส่วนใหญ่จะกล่าวควบคู่กันเสมอ จนทำให้เข้าใจผิดได้ว่า คำทั้งสองคำมีความหมายอย่างเดียวกันหรือมีความหมายเหมือนกัน แต่ที่จริงแล้วคำว่า “คุณธรรม” กับคำว่า “จริยธรรม” เป็นคำแยกออกได้ 2 คำ และมีความหมายแตกต่างกันคำว่า “คุณ” แปลว่า ความดี เป็นคำที่มีความหมายเป็นทางนามธรรม ส่วนคำว่า “จริย” แปลว่า ความประพฤติกริยา ที่ควรประพฤติเป็นคำที่มีความหมายทางรูปธรรม ดังนั้น จึงควรที่ผู้บริหารจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำสองคำนี้ให้ถ่องแท้ก่อน

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ยุตโต) (2540: 14) ได้กล่าวว่าคุณธรรมเป็น ภาพของจิตใจกล่าวคือ คุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ดีงาม ให้เป็นจิตใจที่สูง ประณีตและประเสริฐ เช่น

จาคะ คือ ความมีน้ำใจเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว

วคิน อินทสระ (2541:106,113) กล่าวตามหลักจริยศาสตร์ว่า คุณธรรม คือ อุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็น

เวลานาน... คุณธรรมสัมพันธ์กับหน้าที่อย่างมาก เพราะการทำหน้าที่จนเป็นนิสัย จะกลายเป็นอุปนิสัย อันดีงามที่สั่งสมในดวงจิตเป็นบารมี มีลักษณะอย่างเดียวกันนี้ ถ้าเป็นฝ่ายชั่ว เรียกว่า “อาสวะ” คือ กิเลสที่หมักหมมในดวงจิต ย่อมจิตให้เศร้าหมองเกราะกรังด้วยความชั่วนานาประการกลายเป็นสันดาน ชั่ว ทำให้แก้ไขยากสอนยาก กล่าวโดยสรุป คุณธรรมคือความกล้าละทิ้งอุปนิสัยซึ่งเป็นผลของการกระทำหน้าที่จนกลายเป็นนิสัยนั่นเอง

พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต) (2538: 15-16) กล่าวว่า คุณธรรมคือคุณสมบัติที่ดีของจิตใจ ถ้าปลูกฝังเรื่องคุณธรรมได้จะเป็นพื้นฐานจรรยาบรรณ... จรรยาบรรณนี้เป็นเรื่องพฤติกรรม ในการที่จะพัฒนาต้องตีความออกไปว่า พฤติกรรมเหล่านี้มีพื้นฐานจากคุณธรรมข้อใด เช่น เบญจศีล เป็นจริยธรรม เบญจธรรมเป็นคุณธรรมคือ ความเมตตากรุณา ถ้ามีความเมตตากรุณาจะมีฐานของศีล ข้อที่ 1 เป็นต้น ส่วนจริยธรรม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 (2538 : 216) ให้ความหมายว่า “จริยธรรมหมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม”

พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต) (2535: 81-82) กล่าวว่าจริยธรรม คือ หลักแห่งความประพฤติ หรือแนวทางการปฏิบัติ หมายถึง แนวทางของการปฏิบัติ หมายถึง แนวทางของการประพฤติปฏิบัติจนให้เป็นคนดีเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและส่วนรวม

รองศาสตราจารย์ ดร.ทศนา แคมมณี (2546 : 50 - 60) ได้กล่าวไว้ว่า วิธีการส่งเสริม การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับทฤษฎีที่กล่าวมา และความเหมาะสมกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของเด็ก เยาวชนในวัยเรียน โดย การประยุกต์ใช้พุทธวิธีในการสอน

ในการสร้างความเจริญงอกงามของบุคลากร และสังคมตามเจตนารมณ์ ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ คือ การพัฒนาเจตคติเพื่อเป็นการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งใน พรบ. มีการกล่าวถึงการจัดการศึกษา ในลักษณะของกระบวนการเรียนการสอน ในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม เอาไว้อย่างเป็นระบบเริ่มจากความมุ่งหมาย และหลักการ แนวทางการจัดการศึกษา การจัดการ กระบวนการเรียนรู้ สารสำคัญของหลักสูตร และการประเมินผล โดยได้บัญญัติประเด็นดังกล่าวเอาไว้ ในแต่ละมาตรา

คุณธรรมและจริยธรรมเป็นนามธรรมอยู่ในตัวบุคคล และเป็นทั้งคุณลักษณะของพฤติกรรม ที่มีพื้นฐานมาจากนามธรรมดังกล่าว แม้สังคมจะมีบรรทัดฐานชัดเจนว่าเรื่องใดเป็นคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ แต่ก็ยากที่จะพัฒนาคุณลักษณะภายในซึ่งเป็นนามธรรม (คุณธรรม) ให้สามารถเป็นพื้นฐาน และกำกับให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (จริยธรรม) ได้ และให้เป็นคุณลักษณะที่เกิดจากภายในจากจิต บริสุทธิ์อันมิใช่ปฏิบัติตามเพราะมีบทลงโทษทางจริยธรรม

จริยธรรมของคนไทย

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีประวัติความเป็นมาสืบทอดต่อกันมาเนิ่นนาน มีลักษณะหลาย ประการที่เป็นของตัวเองอย่างเห็นได้ชัด เช่นการเคารพผู้มีอาวุโส ความเกรงอกเกรงใจกัน ความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ฯลฯ ผู้บริหารควรศึกษาว่าอะไรเป็นส่วนสำคัญที่หล่อหลอมนิสัยของคนไทยให้มีลักษณะ ดังกล่าว สิ่งที่หล่อหลอมอุปนิสัยของคนไทยในด้านคุณธรรมจริยธรรม อาจพิจารณาในด้านกว้าง ๆ ได้ 3 ประการ ดังนี้

1. จริยธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา
2. สภาพการดำเนินชีวิตของคนไทยในอดีต
3. สภาพการดำเนินชีวิตของคนไทยในปัจจุบัน

1. จริยธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ศาสนาที่สำคัญ และศาสนาประจำชาติไทย คือ พุทธศาสนา ซึ่งเป็นศูนย์รวมของจิตใจ เป็นที่รวมของกิจกรรม พิธีการต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต เป็นแหล่งที่สร้างสรรค์และส่งเสริมค่านิยมประเพณีต่าง ๆ ของคนไทย และจากศาสนานี้เองเป็นพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรมละศีลธรรมของคนในด้านต่าง ๆ อันก่อให้เกิดคุณค่าที่สำคัญ 3 ประการ (เสถียร โกเศศ, อ้างใน ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2534: 41-42) การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง คนไทยในอดีตนิยมทางสายกลาง ทำสิ่งใดก็ต้องรู้จักประมาณตน นับแต่การทำงาน การติดต่อสัมพันธ์ในวงงาน ความเป็นเพื่อนแม้จะสนิทสนมชิดเชื้อกันดี แต่ก็ต้องไม่สนิทสนมกันเกินไป ความเป็นอิสระของทุกคนยังมีอยู่ความซื่อสัตย์จริงใจ เป็นคุณค่าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของคนในอดีต คนซื่อสัตย์จริงใจจะได้รับการนับถืออย่างมาก คนคดโกงจะได้รับการประณามความผสมผสานกลมกลืนระหว่าง คน สัตว์ สิ่งแวดล้อม คนไทยจะเหมือนคนเอเชียโดยทั่วไปที่เล็งเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ทั้งทางชีวภาพและทางกายภาพ ศาสนาเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้คนคิดแบบนี้ตามความเชื่อของคนตะวันออกแล้วถือว่าคนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และคนควรศึกษาธรรมชาติเพื่อความเข้าใจ ชาบซึ่งความสมดุลของธรรมชาติ ไม่ใช่บังคับบัญชาเอาชนะธรรมชาติ

2. สภาพการดำเนินชีวิตของคนไทยในอดีต (ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2534, 34: 48) ได้กล่าวถึงสังคมไทยในอดีต ว่ามีลักษณะเด่นในด้านสังคมเกษตรกรรม สังคมหมู่บ้าน สังคมครอบครัว และสังคมศาสนา สังคมเกษตรกรรม อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยซึ่งส่วนใหญ่พึ่งธรรมชาติ ไม่มีการแข่งขันกับใคร ช่วยกันบ้างตามสมควรลักษณะเช่นนี้ ทำให้เกิดค่านิยมหรือลักษณะนิสัยประจำชาติบางประการ คือ

- การไม่เคร่งครัดเรื่องเวลา
- ความรู้สึกเพียงพอไม่มักได้ สันโดษ พอใจสิ่งที่ได้และมีอยู่
- มุ่งแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ไม่ค่อยจำเป็นต้องวางแผนเพื่ออนาคต

สังคมหมู่บ้าน สังคมไทยเป็นสังคมที่รวมกันอยู่เป็นหมู่บ้าน หลายหมู่บ้านรวมกันเป็นเมือง สังคมหมู่บ้านส่วนใหญ่ จะมีลักษณะสังคมเบ็ดเสร็จ (Self – Contained unit) ซึ่งมีลักษณะดังนี้

- มีการร่วมมือกัน เพื่อการพึ่งตนเองและช่วยเหลือกันเอง เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว
- การประนีประนอม เนื่องจากคนในหมู่บ้านรู้จักกันดี จึงอยู่กันอย่างยอมรับการประนีประนอม

ไม่นิยมการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรง ถ้ามีปัญหาขัดแย้งก็จะหาหนทางแก้ไขกันเอง หรือมีคนกลางไกล่เกลี่ย ถ้าขัดแย้งกันจริงๆก็จะเฉยเมยไม่ร่วมมือ ดินนอกห่างจากกัน - การรักษานิยมความสงบ ซึ่งควบคู่มากับการประนีประนอม เมื่อมีปัญหาใดเกิดขึ้น จะต้องมีการจัดการกันเองภายใน ทำให้เกิดความสงบขึ้นในหมู่บ้านคนไทยส่วนใหญ่มักมีความเกรงใจ มีความสุภาพ ไม่ต้องการรบกวนคนอื่น และไม่ยากให้คนอื่นเดือดร้อน

สังคมครอบครัว สังคมไทยมีการผูกพันกันในครอบครัว เป็นครอบครัวใหญ่ สมาชิกนับถือกันตามฐานะของแต่ละบุคคล ลักษณะของระบบครอบครัวนำไปสู่ค่านิยม 3 ประการ คือ

- เคารพอาวุโส ซึ่งรวมไปถึงการเคารพเชื่อฟังผู้มีอำนาจหน้าที่
- ยึดความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ทำให้เกิดระบบพรรคพวก

- ความกตัญญูรู้คุณ ระบบครอบครัวรวมกับระบบศาสนา ทำให้เกิดการกตัญญูรู้คุณผู้ที่ให้อุปการคุณแก่ตน ใครไม่เลี้ยงดูพ่อแม่ ไม่เคารพครูอาจารย์ ไม่รู้คุณคน จะถูกประณามและดูถูกจากสังคมอย่างมาก

3. สภาพการดำเนินชีวิตของคนไทยในปัจจุบัน จากสภาพของสังคมไทยในอดีตมาจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยอย่างมาก ซึ่งอาจเปรียบเทียบได้จากตารางต่อไปนี้ (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2534: 43)

สภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน ดังนี้

ก. สังคมอุตสาหกรรม

- เครื่องคิดเวลา
- มุ่งปริมาณ กำไรมาก
- วางแผนกำไรระยะยาว

ข. สังคมเมือง

- ตัวใครตัวมัน เห็นแก่ตัว
- แตกหักรุนแรง
- อึกทึบคึกโครม

ค. สังคมหย่อนศาสนา

- รุนแรง
- หลอกลวง เอาเปรียบ
- ทำลายสิ่งแวดล้อม

ง. สังคมครอบครัว

- เคารพอาวุโส ผู้มีอำนาจน้อยลง
- สมัยครอบครัวเพื่อผลประโยชน์
- กตัญญูรู้คุณคนน้อยลง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม นับว่าเป็นผลกระทบต่อชีวิตมนุษย์อย่างมากสภาพความเครียดและความเบี่ยงเบนทางสังคมไทยในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นจากพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด โสเภณี ฯลฯ จะมีคำกล่าวอยู่ว่าสังคมยิ่งเจริญทางวัตถุมากขึ้นเท่าใด ความเสื่อมทางจิตใจของคนยิ่งต่ำลงมากเพียงนั้น มีผู้วิเคราะห์ปัญหาสังคมไทยหลายท่าน ขอยกนามากล่าวพอเป็นตัวอย่างแต่พอเป็นสังเขป ดังนี้

กรมศาสนา (2539 : 3 – 5) กล่าวถึงสถานการณ์ปัจจุบันว่า

- สังคมไทยปัจจุบันหลอกลวงกันมาก คนรู้ไม่เท่าทันสังคมจะเป็นเหยื่อของคนฉลาด
- คนหลายคนทำงานเพื่อประโยชน์ของตนเองทุกเรื่อง แม้กระทั่งเรื่องศาสนา
- สังคมยังเชื่อถือฝากความหวังไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ไม่ฝึกฝนพัฒนาตน
- สังคมมีการแข่งขัน ทำให้เห็นแก่ตัว แตกสามัคคี
- เมืองไทยเจริญทางเศรษฐกิจเฉพาะกลุ่ม ช่องว่างระหว่างคนจนคนรวยมากขึ้น
- คนไทยชอบความสะดวกสบาย เพราะธรรมชาติเคยอุดมสมบูรณ์ จึงขาดการคิดค้น

พัฒนาเทคโนโลยีที่จะก่อให้เกิดความเจริญแก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมอย่างจริงจังขาดระบบการแก้ปัญหาและช่วยตนเอง ทำให้สังคมอ่อนแอ

- คนไทยไม่ชอบคิดค้นเทคโนโลยีที่เหมาะสมขึ้นเอง จึงยอมรับเทคโนโลยีของชาติอื่นมาใช้ เพื่อความสะดวกสบายของตนเอง ซึ่งอาจตรงกับความต้องการ แต่ก็ไม่เหมาะสมกับสังคม ดังนั้น คนไทยจึงคอยแต่เฝ้ารอ ไม่รู้จักคิดแก้ปัญหา ไม่ศึกษาไม่ช่วยตัวเอง เป็นผลให้คนไทยมีคุณภาพลดลง อ่อนแอ สังคมอ่อนแอ

- คนไทยมีวัฒนธรรมน้ำใจ ซึ่งเป็นเรื่องดี หากใช้ไม่เป็นอาจเสียหายได้ เช่น น้ำใจรักพวกพ้อง ญาติพี่น้อง จึงช่วยเหลือในการคัดเลือกต่างๆ ทำให้เกิดผลเสียต่อหน่วยงาน และคอยช่วยเหลือญาติลูกหลานมากเกินไป คนไทยจึงไม่เข้มแข็ง

ปัจจุบันประชาชนมีจิตใจไม่เข้มแข็งอดทน มีความสุขยาก มีความทุกข์ยาก ทำให้เกิดปัญหาอื่นมาก เพราะต้องหาหนทางสร้างสุข แก่ทุกข้ออยู่ตลอดเวลา ไม่มีความพอดีไม่อดทน เกิดการเบียดเบียนเอารัดเอาเปรียบแข่งขันเพื่อจะดึงเอาความสะดวกสบายมาเป็นตนและพวกพ้องให้มากที่สุด ประชากรที่มีปัญหามักมีลักษณะขี้เกียจ สลวย อ่อนแอ ใจเสาะ เปราะบาง ทำให้ช่วยตัวเองไม่ได้ ไม่พัฒนา จำต้องมุ่งหาทางสร้างความสบายให้ตัวเองโดยอาศัยบุคคลและวัตถุเป็นที่ยึดถือ ทำให้ปัญหาสังคมเพิ่มขึ้น

- ประชากรในโลกทั้งประเทศมหาอำนาจ หรือคนที่มีอำนาจในประเทศมุ่งรักษาอำนาจของตน จึงต้องหาผลประโยชน์จากผู้อื่นทางด้านวัตถุทั้งทางตรงและทางอ้อม เอารัดเอาเปรียบขึ้นในสังคม สังคมเต็มไปด้วยการแข่งขันและการร่วมมือ ทั้งระดับระหว่างประเทศ และในประเทศ ทำให้การดำเนินงานร่วมกันไม่ราบรื่น ขาดความสามัคคี เพราะผู้ร่วมงานจะมองผู้อื่นที่มาร่วมงานด้วยความหวาดระแวง

ปัจจุบันองค์ประกอบของสังคมขาดความสัมพันธ์กันอย่างสมดุล องค์ประกอบเหล่านี้คือ มนุษย์ สังคม และธรรมชาติ องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน อยู่อย่างไม่เกื้อกูลกัน ไม่ช่วยเหลือกัน แต่กลับทำลายกันและกัน ทำให้สังคมอ่อนแอลงมลาย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539 : 20-24) กล่าว เป็นปัญหาอันเนื่องมาจากการศึกษา ซึ่งจะขอนำมากล่าวโดยสรุป ดังนี้

1. สังคมไทยไม่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อันเนื่องมาจากระบบการสอนเน้นการท่องจำ และทำให้เกิดลักษณะนิสัย ดังนี้

- ขาดโอกาสในการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
- ไร้ความคิดอ่าน
- ชอบใช้ชีวิตอย่างสบาย
- ชอบอะไรที่ได้มาง่ายๆ
- ไม่มีการวางแผนล่วงหน้า
- ไม่เห็นคุณค่าแห่งการเรียนรู้
- ขาดวินัยในการดำเนินชีวิต
- ใช้ชีวิตตามอารมณ์ ความรู้สึก
- ชอบละเมียดถูระเบียบ
- ขาดความซื่อสัตย์ในการเรียนและการทำงาน

2. สังคมไทยพลาดจากอุดมคติเพราะขาดศักยภาพทางการศึกษามีผลทำให้คนไทยด้อยทางด้านความเจริญทางเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ การประดิษฐ์คิดค้นต่าง ๆ

3. สังคมไทยพลาดจากอุดมคติ เพราะความเสื่อมของคุณธรรม อันเนื่องมาจาก
 - การรับอิทธิพลและค่านิยมจากต่างประเทศ โดยผ่านจากสื่อต่างๆอย่างขาดการกลั่นกรองให้รอบคอบ
 - มุ่งอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีมากกว่าการสอนให้รู้จักการประเมินคุณค่า การประยุกต์คุณธรรมและค่านิยมที่รับมา
 - การศึกษาในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่ปรับตัวแนวกระแสสังคมที่เน้นวัตถุ เปิดสอนสาขาที่จบแล้วที่รายได้ดีมากกว่าเน้นที่ปรัชญาและการสะสมความรู้
 - ระบบการสอบคัดเลือกเน้นการแข่งขัน ทำให้เกิดการแก่งแย่งกลายเป็นเรียนเพื่อแสวงหาทรัพย์สินเงินทอง ไม่เน้นคุณธรรมและจริยธรรม
 - ขาดการช่วยเหลือคนที่ด้อยโอกาสกว่าในสังคม กลายเป็นการศึกษาทำให้คนเห็นแก่ตัว ขาดความเมตตากรุณา ขาดความยุติธรรมมากยิ่งขึ้น
 - การดำเนินชีวิตตามกระแสสังคมอุตสาหกรรม ทำให้คนอยู่ในลักษณะวัตถุนิยม ประเมินความสุขสบายของชีวิตบนพื้นฐานความมั่งคั่งในทรัพย์สิน
 - สังคมไม่ยกย่องคนดีเท่ากับคนมีชื่อเสียง ทำให้วัดคุณค่ากันและกันบนมาตรฐานที่ผิด แม้ชื่อเสียงทรัพย์สินจะได้มาด้วยความไม่ซื่อสัตย์ก็ตาม
- สืบเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจที่บีบคั้น เกิดภาวะครอบครัวขาดความอบอุ่น มีการหย่าร้าง เด็กถูกทอดทิ้ง

4. สาเหตุแห่งปัญหาสังคมไทย พระธรรมปิฎก (2535 : 17-27) ได้วิเคราะห์เหตุแห่งสังคมไทย กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. เนื่องจากสังคมไทยกำลังพัฒนา เพื่อเจริญตามแบบอย่างประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยเพ่งเล็งไปทางพัฒนาอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ทั้งนี้เพราะเรามองเห็นแต่ผลของการพัฒนาของประเทศที่เจริญแล้ว แต่ไม่ใส่ใจกับกระบวนการพัฒนาของประเทศเหล่านั้น มุ่งแต่จะเสพผลของความเจริญ คือ ความสะดวกสบาย ความมั่งคั่งรุ่งเรืองทางวัตถุ ทำให้เรากลายเป็นสังคม “ผู้บริโภค”

2. สังคมไทยมีความต้องการ 2 ด้าน พร้อมกัน คือ การพัฒนาเพื่อให้พ้นจากสภาพด้อยพัฒนา และอีกด้านหนึ่ง คือต้องการพัฒนาด้านจิตใจ ให้มีความอบอุ่นเกื้อกูลกัน แต่การทำตามประเทศที่พัฒนาอย่างไม่สมดุล การพัฒนาไม่ถูกต้องปฏิบัติผิดพลาด จนเกิดปัญหานานัปการ ดังกล่าวข้างต้น และแสดงออกมาในอาการรุนแรง คือ การฆ่าตัวตาย ซึ่งปัญหานี้ อเมริกาและญี่ปุ่นก็เคยประสบมาแล้ว

กรมวิชาการ (2538 : 5-22) ได้สังเคราะห์ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ ก่อให้เกิดการก้าวกระโดดสื่อสาร ทำให้โลก “ไร้พรมแดน” พลโลกติดต่อสัมพันธ์กันได้รวดเร็ว นำไปสู่การผสมผสานความคิด ค่านิยมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียกว่า “กระแสโลกาภิวัตน์” ส่งผลต่อธุรกิจ สังคมและวัฒนธรรม คนมีเสรีภาพในการเลือกรับสื่อจากแหล่งต่างๆ หลากหลายรูปแบบให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและรสนิยมของตน การเรียนรู้จะเกิดจากภายนอกโรงเรียนมากยิ่งขึ้น โครงสร้างสังคมแบบกระจายอำนาจสู่ภูมิภาค และท้องถิ่นมากขึ้น ท้องถิ่นจะพัฒนาเอกลักษณ์โดยเฉพาะทางวัฒนธรรม พลโลกเกิดค่านิยมที่เป็นความตระหนักและสำนึกต่อการแก้ปัญหาหลักบางเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อนานาชาติประเทศในโลก เช่น ภาวะแวดล้อม สิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตยการขัดแย้งกับทางศาสนา ฯลฯ อย่างไรก็ตามกระแสโลกาภิวัตน์ดังกล่าวมีผลทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของประเทศต่างๆ เสื่อมลง กระตุ้นกระแสบริโภคนิยม พร้อมทั้งทำลายสามัญสำนึก และวิจรรณญาณของคนเกี่ยวกับแก่นสาระสำคัญของชีวิต

ดังนั้น การพัฒนาประเทศในอนาคตให้เป็นสังคมที่พึงปรารถนาควรมีลักษณะ คือ สังคมที่มีสมรรถภาพ มีเสรีภาพ ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา คนมีความสุข ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติ เศรษฐกิจสมดุล สิ่งแวดล้อมยั่งยืน ประเทศมีความมั่นคง ปรารถนาในการพัฒนาประเทศควรเป็นการพัฒนา “คน” เพื่อให้คนเป็นองค์รวมมีช่วยและมีบทบาทในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สรุป ก็คือ เป้าหมายการศึกษา จะต้องมุ่งสร้างคนที่มีความมั่นใจ มีความเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระ ใฝ่การศึกษาที่สนองปัญหา และพัฒนาความเป็นมนุษย์ เพื่อส่งเสริมอิสรภาพปัจเจกบุคคล ส่งเสริมให้คนมีคุณธรรมต่อกัน มีค่านิยมและจริยธรรมตามศาสนาของตน มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีขันติธรรม

การขัดเกลาทางสังคม (Socialization)

การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่สำคัญตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์ที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา (Bloom & Selznick, 1968) บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาทางสังคมให้กับบุคคล ได้แก่ พ่อแม่ ครู เพื่อน พระ และสื่อมวลชน สำหรับการพัฒนาคูณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดสังคมวิทยาสามารถทำได้หลายวิธี ดังสรุปได้ต่อไปนี้ (งามตา วณิชทานนท์, 2534 : 122)

1. การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ถือเป็นการบอกกล่าวอย่างชัดเจนถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรกระทำซึ่งวิธีการนี้ถือว่าเป็นวิธีที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาโครงสร้างทางบุคลิกภาพและการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ของบุคคล
2. การเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ถือเป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบไม่รู้ตัว กล่าวคือ บุคคลจะเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของพ่อแม่และซึมซับเข้าไปในจิตใจจนหล่อหลอมมาเป็นบุคลิกภาพของบุคคล
3. การอบรมสั่งสอนจากครู ถือเป็นการชี้แนะแนวทางหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนดำเนินเข้าสู่ปัญหา ครูถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่รับช่วงต่อจากพ่อแม่ เป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการหล่อหลอมขัดเกลาลักษณะนิสัยของนักเรียนและมีบทบาทในการเป็นแบบอย่างให้นักเรียนในการแสดงพฤติกรรมต่างๆ
4. การอบรมสั่งสอนจากพระ ถือเป็นการช่วยส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยอาศัยหลักคำสอนและการจัดกิจกรรมทางศาสนา
5. การเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อนถือเป็นการพัฒนาและสร้างอัตมโนภาพแห่งตนที่แตกต่างจากพ่อแม่ และครู เป็นการเปิดโอกาสที่สำคัญในการฝึกหัดทักษะในการสมาคมบทบาทของบุคคล และให้บุคคลได้เรียนรู้บทบาท และค่านิยมทางสังคมที่ผู้ใหญ่ไม่ต้องการสอน
6. การเรียนรู้จากสื่อมวลชน ถือเป็นการให้แบบอย่างที่สำคัญที่จะช่วยให้บุคคลสามารถรับรู้ในสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและสิ่งที่จะต้องพัฒนาเพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม

การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม Moral Reasoning

หมายถึง การที่บุคคลสามารถให้เหตุผลได้ว่า การที่เลือกกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมใด หรือตัดสินใจในประเด็นใด ๆ มีเหตุผลมาจากอะไร โดยอาศัยการอธิบาย และแลกเปลี่ยนความคิดของแต่ละตัวบุคคล (Kohlberg, 1976)

การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลให้เหตุผลประกอบข้อกล่าวอ้างใด ข้อกล่าวอ้างหนึ่ง เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือลงข้อสรุป รวมไปถึงการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ส่วนรวมและสังคม ซึ่งการให้เหตุผลนั้นจะผ่านกระบวนการคิดไตร่ตรองโดยคำนึงถึงหลักของจริยธรรม แนวคิดสังคมวิทยา (<https://sites.google.com>) เชื่อว่ากระบวนการทางสังคมเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้บุคคลได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาทางสังคมได้แก่ พ่อแม่ ครู เพื่อน พระ และสื่อมวลชน ซึ่งในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลตามแนวคิดนี้จึงเชื่อว่าเกิดมาจากการที่บุคคลได้รับการขัดเกลาทางสังคมผ่านตัวแทนทางสังคมที่สำคัญด้วยเช่นกัน

ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรมจริยธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้วก็จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและแห่งวิชาชีพนั้นๆ ที่ยิ่งกว่านั้นก็คือการขาดคุณธรรมจริยธรรมทั้งในส่วนบุคคลและในวิชาชีพ อาจมีผลร้ายต่อตนเอง สังคมและวงการวิชาชีพในอนาคตได้อีกด้วย ดังจะพบเห็นได้จากการเกิดวิกฤติศรัทธาในวิชาชีพหลายแขนงในปัจจุบัน ทั้งวงการวิชาชีพครู แพทย์ ตำรวจ ทหาร นักการเมืองการปกครอง ฯลฯ จึงมีคำกล่าวว่าเราไม่สามารถสร้างครุฑบนพื้นฐานของคนไม่ดี และไม่สามารถสร้างแพทย์ ตำรวจ ทหารและนักการเมืองที่ดี ถ้าบุคคลเหล่านั้นมีพื้นฐานทางนิสัยและความประพฤติที่ไม่ดี ดังพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราช ณ ท้องสนามหลวง เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2525 ไว้ ดังนี้

“การจะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนา คือให้เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้ จำเป็นต้องอาศัยความสุจริต ความบริสุทธิ์ใจ และความถูกต้องเป็นธรรม ประกอบด้วย เพราะเหตุว่าความรู้นั้น เสมือนเครื่องยนต์ที่ทำให้รถยนต์เคลื่อนที่ไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรมดังกล่าวแล้ว เป็นเสมือนหนึ่งพวงมาลัยหรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำทางให้รถยนต์ดำเนินไปถูกทางด้วยความสวัสดิ คือปลอดภัย บรรลุจุดประสงค์”

จริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญในสังคม ที่จะนำความสุขสงบและความและความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคมนั้นๆ เพราะเมื่อคนในสังคมมีจริยธรรม จิตใจก็ย่อมสูงส่ง มีความสะอาด และสว่างในจิตใจ จะทำการงานใดก็ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ไม่ก่อให้เกิดทุกข์แก่ตนเองและผู้อื่น เป็นบุคคลมีคุณค่ามีประโยชน์ และสร้างสรรค์คุณงามความดี อันเป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองต่อไป

วคิน อินทสระ (2541 : 6-9) ได้กล่าวถึงความสำคัญ และประโยชน์ของจริยธรรมดังกล่าวโดยย่อ ดังนี้

1. จริยธรรมเป็นรากฐานอันสำคัญแห่งความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคงและความสงบสุขของปัจเจกชน สังคมและประเทศชาติอย่างยิ่ง รัฐควรส่งเสริมประชาชนให้มีจริยธรรมเป็นอันดับแรก เพื่อให้

เป็นแกนกลางของการพัฒนาด้านอื่นๆ ทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา การเมืองการปกครอง ฯลฯ การพัฒนาที่ขาดจริยธรรมเป็นหลักยิ่งย่อมเกิดผลร้ายมากกว่าดี เพราะผู้มีความรู้แต่ขาดคุณธรรม ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายได้มากกว่าผู้มีความรู้ โดยท่านกล่าวว่า “ผู้มีความรู้แต่ไม่รู้วิธีที่จะประพฤติตน ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายได้มากกว่าผู้มีความรู้น้อย ถ้าเปรียบความรู้เหมือนดิน จริยธรรมย่อมเป็นเหมือนน้ำ ดินที่ไม่มีน้ำยึดเหนี่ยวเกาะกุมย่อมเป็นฝุ่นละอองให้ความรำคาญมากกว่าให้ประโยชน์ คนที่มีความรู้แต่ไม่มีจริยธรรมจึงมักเป็นคนที่ก่อความรำคาญหรือเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นอยู่เนือง ๆ”

2. การพัฒนาบ้านเมือง ต้องพัฒนาจิตใจคนก่อน หรืออย่างน้อยก็ให้พร้อมๆ กับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาวิชาการอื่นๆ เพราะการพัฒนาที่ไม่มีจริยธรรมเป็นแกนนำนั้นจะสูญเปล่าและเกิดผลเสียเป็นอันมากทำให้บุคคลลุ่มหลงในวัตถุและอบายมุข การที่เศรษฐกิจต้องเสื่อมโทรมประชาชนทุกข์ยาก เพราะคนในสังคมละเลยจริยธรรม กอบโกยทรัพย์สินเป็นประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไปขาดความเมตตาปราณี แล้งน้ำใจในการดำเนินชีวิตซึ่งกันและกัน

3. จริยธรรม มิได้หมายถึง การถือศีล กินเพล เข้าวัดฟังธรรม จำศีลภาวนา โดยไม่ช่วยเหลือทำประโยชน์ให้แก่สังคม แต่จริยธรรมหมายถึงความประพฤติ การกระทำและความคิดที่ถูกต้องเหมาะสมการทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เว้นสิ่งควรเว้น ทำสิ่งควรทำ ด้วยความฉลาดรอบคอบ รู้เหตุรู้ผลถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล ดังนั้นจะเห็นว่าจริยธรรมจึงจำเป็นและมีคุณค่าสำหรับทุกคนในทุกวิชาชีพทุกสังคม สังคมจะอยู่รอดด้วยจริยธรรม

4. การทุจริต คดโกง การเบียดเบียนกันในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นเหตุให้สังคมเสื่อมโทรม มีสาเหตุมาจากการขาดจริยธรรมของคนในสังคม ทรัพยากรธรรมชาติในโลกนี้น่าจะพอเลี้ยงชาวโลกไปได้อีกนาน ถ้าชาวโลกช่วยกันละทิ้งความละโมภโลภมาก แล้วมาใช้ชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ช่วยกันสร้างสรรค์สังคม ยึดเอาจริยธรรมเป็นทางดำเนินชีวิต ไม่ใช่ยึดเอาลาภยศความมีหน้ามีตาในสังคมเป็นจุดหมาย ถ้าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นก็ถือเป็นเพียงผลพลอยได้และนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการประพฤติดุจริยธรรม เช่น อาศัยลาภผลเป็นเครื่องมือในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์อาศัยยศและความมีหน้ามีเกียรติในสังคมเป็นเครื่องมือในการจูงใจคนผู้เคารพนับถือเข้าหาธรรม

5. จริยธรรมสอนให้เราเลิกดูหมิ่นกดขี่คนจน ให้เอาใจใส่ดูแลเอื้ออาทรต่อผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นบุพการีของชาติ สอนให้เราถ่อมตัวเพื่อเข้าหากันได้ดีกับคนทั้งหลาย และไม่วางโตโอหังอวดดีหรือก้าวร้าวผู้อื่น สอนให้เราลดทิฐิมานะลงให้มากๆ เพื่อจะได้มองเห็นสิ่งต่างๆ ตามความจริง ไม่หลงสำคัญตัวว่ารู้ดีกว่า มีความสามารถกว่าใคร ผู้นำที่มีจริยธรรมสูงย่อมเป็นที่เคารพกราบไหว้ของทั้งหลายได้อย่างสนิทใจ เราควรเลือกผู้นำที่สามารถนำความสุขทางใจมาสู่มวลชนได้ด้วย เพื่อสันติสุขจะเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอก ความแข็งแกร่งทางกำลังกายกำลังทรัพย์และอาวุธนั้น ถ้าปราศจากความแข็งแกร่งทางจริยธรรมเสียแล้ว บุคคลหรือประเทศชาติจะมั่นคงอยู่ได้ไม่นาน สังคมที่เจริญมั่นคงต้องมีจริยธรรมเป็นเครื่องรับรองหรือเป็นแกนกลาง เหมือนถนนที่มั่นคงหรือตึกที่แข็งแรง เขาใช้คอนกรีตเสริมเหล็กแม้เหล็กจะไม่ปรากฏออกมาให้เห็นภายนอก แต่มีความสำคัญอยู่ในนายช่างย่อมรู้ดี ทำนองเดียวกันกับบัณฑิตย่อมมองเห็นอย่างแจ่มแจ้งว่าจริยธรรมมีความสำคัญในสังคมเพียงใด

พอสรุปได้ว่าคุณธรรมจริยธรรมเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน ปัญหาของสังคมไทยที่ประสบพบเห็นอยู่ทุกวันนี้เกิดจาก “คน” ปัญหาเริ่มต้นที่ “คน” และมีผลกระทบถึง “คน” การแก้ปัญหาสังคมไทยจึงต้องแก้ด้วย “การพัฒนาคน” เพื่อให้คนมีปัญญา มีความรู้มีคุณธรรมและมีทักษะในการแก้ปัญหาชีวิต ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าเราจะพัฒนาคนอย่างไรเพื่อให้คนมีชีวิตที่ดีงามสามารถใช้ความรู้

และแก้ปัญหาได้ สร้างสรรค์ได้ ปฏิบัติต่อเทคโนโลยีอย่างถูกต้อง อยู่ในระบบการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ได้ บริโภคผลผลิตด้วยปัญญา รู้อะไรดี อะไรชั่ว มีทัศนคติทางจริยธรรมที่เหมาะสม ฯลฯ ทั้งหมดนี้เป็นคุณสมบัติของคนที่มีคุณธรรม การจัดการศึกษาต้องยึดหลักสำคัญคือ “ให้ความรู้คู่คุณธรรม” สังคมไทยจึงจะมีสมาชิกของสังคมที่เป็นทั้งคนเก่งและคนดี ดังคำกลอนของอำไพ สุจริตกุล (2534 : 186) กล่าวไว้ดังนี้

เมื่อความรู้ยอดเยี่ยมสูงเทียมเมฆ	แต่คุณธรรมต่ำเฉกยอดหญ้านั้น
อาจเสกสร้างมิจนาสารพัน	ด้วยจิตอันไร้อายในโลกา
แม้คุณธรรมเยี่ยมถึงเทียมเมฆ	แต่ความรู้ต่ำเฉกเพียงยอดหญ้า
ย่อมเป็นเหยื่อทรชนจนระอา	ด้วยปัญญาอ่อนด้อยน่าน้อยใจ
หากความรู้สูงล้ำคุณธรรมเลิศ	แสนประเสริฐกอปรกิจวินิจฉัย
จะพัฒนาประชากรราษฎร์ทั้งชาติไทย	ต้องฝึกให้ความรู้คู่คุณธรรม
คุณธรรม จริยธรรม ที่ควรปลูกฝังแก่นักเรียน นักศึกษา	

คุณธรรมอันดับแรกที่ควรปลูกฝัง คือ ความกตัญญู ซึ่งควรจะได้แสดงออกทั้ง ทางกาย ทางวาจา และ ทางใจ เป็นวัฒนธรรมทางจิตใจ ที่แสดงออกมาด้วยความดีงาม แต่สิ่งเหล่านี้ กำลังถูกทำลาย ด้วย ความ รีบเร่ง จากกระแสวัตถุนิยม และบริโภคนิยม ที่ไม่ได้คำนึงถึงวัฒนธรรมทางจิตใจ หากคุณธรรมที่มีอยู่ในจิตใจไม่มั่นคง สิ่ง que แสดงออกมาจากพฤติกรรมของคน ก็ล้วนเป็นสิ่งจอมปลอมทั้งสิ้น การแสดงออกทางกาย วาจา ใจ ที่มีคุณธรรมเป็นที่ตั้งจึงมีส่วนสำคัญในการกล่อมเกลา จิตใจ ให้มีความอ่อนโยน สุภาพ นอบน้อม สุขุม รอบคอบ เช่น การกราบไหว้พระแบบเบญจางค์ประดิษฐ์ ซึ่งเป็นการกราบที่แสดงความเคารพอย่างสูงสุดต่อบุคคลที่ควรเคารพนับถือสูง สุด เป็นคนดี มีวินัย คือ การปลูกฝังให้นักเรียน ได้มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง และ รู้จักคุณค่าของตัวเอง ไม่มีชนชาติใดในโลกที่มีความเจริญงอกงาม มันคงอยู่ได้ เพราะการรอรับการช่วยเหลือ ของผู้อื่น โดยไม่พึ่งตนเอง

สรุป

การพัฒนาประเทศในอนาคตให้เป็นสังคมที่พึงปรารถนาควรมี การพัฒนาจริยธรรมนักเรียน โดยอาศัยกระบวนการตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา ให้เกิดแรงกระแสนสังคมที่มีสมรรถภาพ มีเสรีภาพ ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา คนมีความสุข ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติ เศรษฐกิจสมดุล สิ่งแวดล้อมยั่งยืน ประเทศมีความมั่นคง ปรัชญาในการพัฒนาประเทศควรเป็นการพัฒนาจริยธรรม “คน” เพื่อให้คนเป็นองค์รวมในสังคม และมีบทบาทในการพัฒนาตนเอง ครอบครัวยั่งยืน และสังคมอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป้าหมายการศึกษา จะต้องมุ่งสร้างคนที่มีคุณธรรม มีความมั่นใจ มีความเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระ ใฝ่การศึกษาที่สนองปัญหา และพัฒนาความเป็นมนุษย์ เพื่อส่งเสริมอิสรภาพปัจเจกบุคคล ส่งเสริมให้คนมีคุณธรรมต่อกัน มีค่านิยม และจริยธรรมตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีขันติธรรม คุณธรรมอันดับแรกที่ควรปลูกฝัง คือ ความกตัญญู ซึ่งควรจะได้แสดงออกทั้ง ทางกาย ทางวาจา และ ทางใจ เป็นวัฒนธรรมทางจิตใจ ที่แสดงออกมาด้วยความดีงาม แต่สิ่งเหล่านี้ กำลังถูกทำลาย ด้วย ความ รีบเร่ง จากกระแสวัตถุนิยม และบริโภคนิยม ที่ไม่ได้คำนึงถึงวัฒนธรรมทางจิตใจ หากคุณธรรมที่มีอยู่ในจิตใจไม่มั่นคง สิ่ง que แสดงออกมาจากพฤติกรรมของคน ก็ล้วนเป็นสิ่งจอมปลอมทั้งสิ้น การแสดงออกทางกาย วาจา ใจ ที่มีคุณธรรมเป็นที่ตั้งจึงมีส่วนสำคัญในการกล่อมเกลา จิตใจ ให้มีความอ่อนโยน สุภาพ นอบน้อม สุขุม รอบคอบ เพื่อ

การปลูกฝังให้นักเรียน ได้มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง และ รู้จักคุณค่าของตัวเอง ไม่มีชนชาติใดในโลกที่มีความเจริญ งดงาม มั่นคงอยู่ได้ เพราะการรอรับการช่วยเหลือ ของผู้อื่น โดยไม่พึ่งตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- คุณ โทชนธ์. พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์. 2545.
- บุญสืบ โพธิ์ศรี และอุทัยวรรณ ฉัตรสุวรรณ. จริยธรรมในอาชีพคอมพิวเตอร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2547.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). ทาน ศีล ภavana. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ. 2540.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม. กรุงเทพมหานคร: กรมการปกครอง. 2540.
- วรรณา พรหมบุรณย์ . การพัฒนามนุษย์ที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมมิก. 2540.
- วศิน อินทสระ. แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยพัฒนาพานิช. 2541
- Stoner, James, A. F. Management. New York: Prentice-Hall, 1978.
- Kohlberg, L. “Moral Stage and Moralization: The Cognitive Development Approach” Moral Development and Behavior. New York: Holt Rinehart and Winston. 1976.

